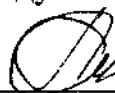

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Наталія СИЗОНЕНКО

30 серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ
(обов'язкова навчальна дисципліна)

освітньо-професійна програма
спеціальність
галузь знань
освітній ступінь
інститут

Економіка підприємства
051 Економіка
05 Соціальні та поведінкові науки
бакалавр
навчально-науковий інститут економіки,
управління, права та інформаційних
технологій

Полтава
2021 – 2022 н.р.

Робоча програма «Історія та культура України» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Економіка підприємства спеціальності 051 Економіка

Мова викладання – державна.

Розробник: Макарець Світлана кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін

«30» серпня 2021 року

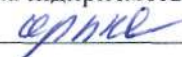
Розробник Світлана МАКАРЕЦЬ

Схвалено на засіданні кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін
Протокол від 30 серпня 2021 року № 1

Затверджено завідувачем кафедри
«30» серпня 2021 року

 Наталія СИЗОНЕНКО

Погоджено гарантом освітньої програми
Економіка підприємства

« 30 » 2021 року

 Ольга ДИВНИЧ

Схвалено головою НМР спеціальності
«Економіка»

 Ольга ДИВНИЧ

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів	4
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
Рік навчання (шифр курсу)	051ЕКОН_бд_2021
Семестр	2
Лекції (годин)	16
Семінарські (годин)	24
Самостійна робота (годин)	80
в т. ч. індивідуальні завдання (годин)	-
Форма семестрового контролю	екзамен

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Цикл соціально-гуманітарних дисциплін, які вивчалися в загальноосвітніх навчальних закладах, а також дисципліни, які передують вивченню дисципліни «Історія та культура України» відповідно до структурно-логічної схеми ОПП «Економіка»: «Філософія», «Правознавство», «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

3. Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни: надання здобувачам вищої освіти знань про закономірності та особливості політичного, економічного, соціального та культурного розвитку України, її відносини з іншими державами та народами; ознайомлення з основами сучасних підходів до історії національної культури, процесами її історичного розвитку та найбільш значними здобутками, формування системи знань про історичну та соціально-економічну обумовленість художньо-культурологічних процесів в Україні з найдавніших часів до початку ХХІ ст., розуміння пріоритетності таких знань.

Основні завдання навчальної дисципліни:

- узагальнення досвіду національного державотворення, традицій української державності, значення боротьби українського народу за її відродження та збереження;
- розкриття історії суспільно-політичних та соціально-економічних процесів в Україні, основних етапів українського національно-визвольного руху, його змісту та організаційних форм;
- визначення місця і ролі в українській історії видатних історичних осіб;
- висвітлення змісту і особливостей розвитку української матеріальної та духовної культури, її взаємозв'язок із світовою культурою;
- розуміння здобувачами вищої освіти історичних процесів минулого для вироблення дієвих напрямних та гуманістичних культурних орієнтацій у реаліях сьогодення.

Компетентності:

загальні:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.

ПРН 2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.

ПРН 24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

Методи навчання:

словесні (лекція, розповідь, пояснення, бесіда);

наочні (ілюстрування);

практичні (робота з навчально-методичною літературою);

методи формування пізнавальних інтересів (навчальні дискусії, метод використання життєвого досвіду);

методи стимулювання і мотивації обов'язку й відповідальності до навчання (роз'яснення мети вивчення предмета, висування вимог, заохочення, вказування на недоліки, зауваження);

комп'ютерні і мультимедійні методи (використання мультимедійних презентацій, дистанційне навчання).

4. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України. «Історія та культура України»

як наукова та навчальна дисципліна: мета, предмет, завдання, понятійний апарат і методологічні основи курсу. Джерела з історії української історії та культури, їх класифікація. Періодизація курсу.

Первіснообщинний лад на території України. Синкретизм первісного мистецтва. Найдавніші пам'ятки мистецтва на території України. Трипільська культура.

Державні об'єднання кіммерійців, скіфів, сарматів. Військове мистецтво, релігійні вірування, кургани, пам'ятки культури; «звіриний стиль». Античні міста-держави Північного Причорномор'я та Криму. Суспільний лад, основні галузі господарства, побут, релігія, мистецтво.

Перші писемні згадки про давніх слов'ян (венедів, антів, склавинів). Велике розселення слов'ян. Східнослов'янські об'єднання племен на території України. Суспільний устрій, господарство, побут, звичаї, вірування, родинно-обрядові пісні, пам'ятки матеріальної культури східних слов'ян.

Тема 2. Київська Русь і Галицько-Волинська держава. Передумови утворення та концепції походження держави Київська Русь. Етимологія назви «Русь».

Основні етапи розвитку давньоруської держави. Внутрішня і зовнішня політика перших київських князів (Аскольд, Олег, Ігор, Ольга, Святослав). Піднесення Русі за Володимира Великого, Ярослава Мудрого. Суспільно-політичний лад Київської Русі. Особливості економічного розвитку. Хрещення Русі та його вплив на суспільно-політичний та культурний розвиток. Причини та наслідки політичної роздробленості Київської Русі. Утворення самостійних князівств. Перші згадки про етнонім «Україна».

Економічне і політичне становище Галицької і Волинської землі. Ярослав Осмомисл. Роман Мстиславович. Об'єднання Галицького і Волинського князівств. Данило Галицький. Галицько-Волинська держава за наступників Данила Романовича. Боротьба Русі з монголо-татарами.

Культура давньоруської держави. Жанри образотворчого мистецтва Київської Русі: монументальний живопис – фрески та мозаїки; станковий живопис – іконопис; книжкова мініатюра. Архітектура. Хрестовобанна система будівництва культових споруд. Особливості будівництва давньоруських міст, його складові частини. Церкви й собори, збудовані за часів

Київської Русі. Розвиток освіти та наукових знань. Давньоруська музично-театральна культура. Скоморохи – перші професійні актори. Жанри давньоруської літератури. Літописання. Мистецтво оздоблення книги та художнє ремесло. Культура Галицько-Волинської Русі.

Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.). Інкорпорація українських земель Литвою. Політика литовських князів на українських землях: Гедимін, Любарт, Ольгерд, Ягайло. Кревська унія, Вітовт, Свидригайло. Литовські статuti. Українські землі у складі Молдовського князівства, Угорщини, Московської держави та Османської імперії.

Польська експансія на українські землі. Віленська, Городельська унії. Люблінська унія. Утворення Речі Посполитої. Політичне становитє українських земель під владою Польщі. Соціально-економічний розвиток. Посилення національно-релігійного та соціально-економічного гноблення. Берестейська церковна унія. Реформаційні та контрреформаційні рухи в Україні.

Прийчини виникнення українського козацтва. Версії походження козацтва та його організаційна структура перших часів існування. Створення реєстрового козацького війська. Морські походи козаків. П.Конашевич-Сагайдачний, його політична, військова, просвітницька діяльність. Козацько-селянські повстання під проводом К.Косинського, С.Наливайка. Початок опришківства. Козацько-селянські повстання 20–30-х років XVII ст. під проводом М.Жмайла, Т.Федоровича, І.Сулими, П.Бута, Я.Острянина, Д.Гуні. Козацтво як явище світової історії.

Заснування Запорозької Січі, її військовий та суспільно-політичний устрій. Січ – демократична християнська козацька республіка.

Ренесансні ідеї в українській культурі. Острозька слов'яно-греко-латинська академія та її роль у поширенні просвітницьких ідей в Україні. Братства. Реформаційно-гуманістичний характер братського руху. Розвиток освіти і наукових знань. Розвиток друкарства. Першодрукар Іван Федоров. Культурно-просвітницька діяльність Петра Могили. Архітектура і мистецтво. Замкова архітектура на Галицько-Волинських землях. Монументальний живопис – один із основних видів образотворчого мистецтва. Вдосконалення мистецтва іконопису. Іконостас. Провідні світські жанри живопису: портрет, історична, батальна картини, пейзаж. Література. Думи, їх різновиди. Кобзарі як творці та виконавці дум. Культура козацтва та її вплив на розвиток в українцях національної самосвідомості.

Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко. Україна напередодні національної революції середини XVII ст., її соціально-політичні передмови. Характер, рушійні сили, мета, періодизація національної революції. Основні битви та договори. Утворення Української гетьманської козацької держави, її політичний та адміністративно-територіальний устрій, фінансова система, судочинство. Українська армія. Зміни в соціально-економічному житті. Переяславська Рада 1654 р. Березневі статті та їх оцінка в історичній літературі. Воєнні дії 1654–1657 рр. Віленське перемир'я. Зміна зовнішньополітичної орієнтації Б.Хмельницького. Смерть Б.Хмельницького та його роль в історії України.

Період «Руїни». Гетьман І.Виговський та основні напрями його державної політики. Гадяцька угода 1658 р. Гетьманство Ю.Хмельницького. Переяславські статті 1659 р. Слободищенський трактат 1660 р. Територіальний розкол України на Лівобережжя і Правобережжя. Гетьмани П.Тетеря та І.Брюховецький. Внутрішня і зовнішня політика гетьмана П.Дорошенка. Андрусівське перемир'я 1667 р. та його наслідки для України. Боротьба П.Дорошенка за збереження єдності України. Гетьмани Д.Многogrішний та І.Самойлович. Вічний мир 1686 р. і остаточне закріплення поділу України.

Наступ на політичну автономію України. Гетьман І.Мазепа, його внутрішня і зовнішня політика та роль в історії України. Розрив з Росією та союз із Швецією. Поразка під Полтавою 1709 р. та її наслідки для України. Поява української політичної еміграції. Гетьман в екзилі П.Орлик та його Конституція.

Обрання гетьманом І.Скоропадського. Посилення колоніальної політики Російської імперії щодо України. Перша Малоросійська колегія. Наказний гетьман П.Полуботок.

Перша ліквідація гетьманства. Зміцнення української державності за гетьманування Д. Апостола. Друга ліквідація гетьманства. Останнє відновлення гетьманського правління. К. Розумовський. Обмеження козацького самоврядування на Слобожанщині. Остаточна ліквідація гетьманства. Друга Малоросійська колегія.

Скасування полково-сотенного устрою Гетьманщини. Ліквідація Запорізької Січі та подальша доля козацтва. Закріпачення селян Лівобережної України. Поширення на українську козацьку старшину прав російського дворянства. Остаточна інкорпорація України в державну структуру Російської імперії. Приєднання до Росії південних регіонів України та Криму. Політичні й економічні наслідки остаточної втрати державної автономії України. Три поділи Польщі та їх вплив на долю українських земель. Зміни у політичному становищі правобережних та західноукраїнських земель.

Вплив козацтва – визначальний чинник розвитку культури і мистецтва України Нового часу. Освіта і наука. Києво-Могилянська академія – головний осередок культурного життя. Заснування колегіумів. П. Могила, Л. Баранович, С. Яворський, Ф. Прокопович, Д. Бортнянський – представники провідних галузей тогочасної української культури: філософії, педагогіки, літератури, мистецтва, книгодрукування тощо. Ренесансні процеси в українській літературі. Розвиток традиційних літературних жанрів. Полемічна література (І. Вишенський, Г. Смотрицький, С. Зизаній, Х. Філалет). Старшинсько-козацькі літописи. Паломницька література. Музична та театральна культура. Український вертеп. Поява шкільного театру і шкільної драми. Архітектура і мистецтво. Світоглядно-естетична своєрідність стилю українського бароко. Пам'ятки барокового мистецтва в українській архітектурі. Класицизм – новий європейський стиль української культури. Видатні українські архітектори та художники. Малярство монументальне та станкове. Становлення світського живопису, портрет. Жанрове оновлення усної народної творчості. Декоративно-ужиткове мистецтво.

Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України. Політичне становище та соціально-економічний розвиток України у складі Російської імперії та Австрійської монархії у п. пол. XIX ст. Україна в російсько-турецьких війнах та французько-російській війні 1812 р. Масонський та декабристський рухи в Україні. Кирило-Мефодіївське братство. Національне відродження в Україні, його зміст та основні етапи. Особливості національного відродження на західноукраїнських землях. «Руська трійця» в історії суспільно-політичного руху й культури України. «Русалка Дністрова». Західноукраїнські землі в революції 1848 р.

Скасування кріпосного права в підросійській Україні. Особливості селянської реформи в різних регіонах України. Реформи адміністративно-політичного управління: судова, земська, міського самоврядування, військова, шкільна, фінансова, цензурна та їх проведення в Україні. Розвиток українських земель у пореформену добу. Соціально-економічна модернізація України.

Революційно-демократичний рух в Україні. Польське визвольне повстання 1863 р. та його поширення в українських землях. Антиукраїнська політика російського царизму. Циркуляр Валуєва 1863 р. та Емський указ 1876 р. Український культурно-національний рух. Хлопомани. Народники. Діяльність громад. Національне життя в Галичині. Москвофіли. Народовці. Виникнення українських політичних товариств і партій. Робітничий рух в Україні у другій половині XIX ст. Перші робітничі організації, їх ідеологія і програми. Поширення соціалістичних ідей, перші соціал-демократичні гуртки і групи.

Основні тенденції розвитку культури. Становлення нової української літератури та літературної мови. Збагачення жанрів, розширення тематики української літератури другої половини XIX ст. Т. Шевченко – основоположник критичного реалізму в українській літературі. І. Котляревський, П. Гулак-Артемовський, Є. Гребінка, Г. Квітка-Основ'яненко, М. Вовчок, С. Руданський, Ю. Федькович, І. Франко, П. Мирний та ін. в історії української культури. Аматорський театр п. пол. XIX ст. Заснування українського професійного театру (М. Кропивницький, М. Старицький, М. Заньковецька, брати Тобілевичі). Жанрові особливості українського театру XIX ст. Роль громад у культурно-науковому і мистецькому житті України. Внесок М. Драгоманова, М. Старицького, М. Лисенка та ін. у справу

піднесення самосвідомості українського народу. Літературно-мистецькі угруповання та їхнє функціональне призначення у тогочасній Україні. Освіта і наука. Втрата Києво-Могилянською академією статусу культурно-освітнього центру. Харківський університет: проблеми, досягнення та значення. Видатні українські науковці: О.Лазаревський, О.Єфименко, О.Потебня, В.Антонович, П.Житецький та ін. Їх роль у розвитку української культури. Архітектура та образотворче мистецтво. Ампір. Панування класицизму. Його прояви в жанрах української культури. Декоративно-прикладне мистецтво. Палацово-паркові ансамблі. Меценати.

Тема 6. Україна на початку ХХ ст. (1901–1921 рр.). Модерн. Колоніальний статус українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Революція 1905–1907 рр. в Україні. Основні події. Вибори до Державної Думи і участь в ній українських депутатів. Національне та аграрне питання в програмах і практиці політичних рухів і партій. Зростання національно-визвольного руху в Україні. Виникнення україномовної преси. Створення та діяльність товариства «Просвіта». Третьочервневий державний переворот у Росії. Столипінська реформа та її проведення в Україні. Економічні і політичні наслідки реформи. Масові переселення українських селян до Сибіру і Далекого Сходу. Посилення царизмом політики національного гноблення та великодержавного шовінізму в Україні.

Перша світова війна. Україна у планах іноземних держав. Ставлення до війни різних класів і партій. Утворення «Союзу визволення України». Головна Українська Рада. Українські січові стрільці. Еволюція політичної орієнтації ТУП у ході війни. Військові операції на території України в роки Першої світової війни. Репресії проти українців у Російській і Австро-Угорській імперіях.

Лютнева революція в Росії та її вплив на Україну. Виникнення Рад робітничих, селянських і солдатських депутатів. Призначення комісарів Тимчасового уряду в Україні. Утворення Української Центральної Ради, її соціальна база, партійний склад, програма. Початок українізації армії. Український Національний Конгрес. 1-й Універсал Центральної Ради. Проголошення автономії України. Утворення Генерального секретаріату. 2-й Універсал Центральної Ради. М.Грушевський, В.Винниченко. Збройне повстання в Петрограді в жовтні 1917 р. та боротьба за владу в Києві. 3-й Універсал Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки. Конфлікт між Центральною Радою та урядом Радянської Росії. 1-й Всеукраїнський з'їзд Рад. Проголошення в Харкові радянської влади. Боротьба політичних сил за владу в Україні. Вторгнення більшовицьких військ з Росії. Брестський мирний договір (лютий 1918 р.) УНР з Центральними державами. Прийняття 4-го Універсалу Центральної Ради. Проголошення незалежності України. Політична й соціально-економічна ситуація в Україні після Брестського мирного договору: вступ німецько-австрійських військ в Україну, їх політика. Криза Центральної Ради навесні 1918 р. Досягнення і невдачі Центральної Ради у внутрішній і зовнішній політиці.

Гетьманський переворот. Формування уряду. Проголошення української держави. Законодавча діяльність гетьманської адміністрації. Ставлення українських політичних партій до гетьманату. Внутрішня та зовнішня політика української держави. Аграрне питання в діяльності гетьманського уряду. Досягнення в національно-культурній політиці. Повстансько-партизанська боротьба проти окупантів і гетьманського режиму. Зречення П.Скоропадського від влади. Утворення Директорії, її склад, соціальна база, політика. Відновлення УНР. С.Петлюра. Соціальні програми Директорії.

Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Утворення Західно-Української Народної Республіки. Державотворчі процеси в ЗУНР. Зовнішньополітична орієнтація ЗУНР. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Відновлення радянської влади в Україні в 1919 р. Введення політики «воєнного комунізму». Боротьба за владу у 1919 – 1920 рр. Селянський та повстанський рух. Н.Махно. І зимовий похід. Варшавський договір. Радянсько-польська війна. Ризький мирний договір. II зимовий похід. Причини поразки та основні уроки української національно-демократичної революції.

Особливості розвитку української культури на початку ХХ ст. Освітній, науковий і технічний рівень в Україні початку новітньої доби. Неоромантична гуманістична концепція особистості в українській літературі. Творчі здобутки корифеїв українського театру.

Розвиток музичної культури. Модернізм в архітектурі, скульптурі та малярстві. Особливості українського модерну 1900–1910 рр. Розвиток красного письменства. Образотворче мистецтво, скульптура і гравєрство у роки визвольних змагань.

Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд. Внутрішнє і міжнародне становище України після поразки національно-визвольних змагань. УСРР у роки нової економічної політики. Голод 1921–1923 рр. Національно-державне будівництво в Україні. Утворення СРСР як нової форми радянської державності. Причини створення СРСР. Конституційний статус УСРР у складі СРСР. Союзний договір від 30 грудня 1922 р. та його оцінка. Причини прийняття політики українізації, її особливості і наслідки. Український націонал-комунізм. О. Шумський, М. Скрипник, М. Хвильовий, М. Волобуєв. «Розстріляне відродження». Індустріалізація: завдання, характерні ознаки та прорахунки. Колективізація: причини і наслідки. Голодомор 1932–1933 рр. – геноцид проти українського народу. Утвердження сталінського тоталітарного режиму. Масові політичні репресії 20–30-х рр. та їх наслідки. Західноукраїнські землі в 20–30-х рр. Українська Військова Організація, Організація Українських Націоналістів (ОУН), Українське Національно-демократичне Об'єднання (УНДО), Комуністична партія Західної України (КПЗУ). Карпатська Україна у вирі європейських подій.

Українське питання у міжнародній політиці напередодні та на початку Другої світової війни. Радянсько-німецький пакт про ненапад від 23 серпня 1939 р. та його оцінка. Вхід західноукраїнських земель до складу СРСР й УРСР. Німецько-радянська війна 1941–1945 рр. і Україна. Поразки Червоної Армії й окупація України нацистською Німеччиною. Встановлення фашистського окупаційного режиму. Рух опору в Україні. Створення та боротьба Української Повстанської Армії. Звільнення України від німецької окупації. Завершення Другої світової війни та її наслідки для України.

Міжнародна діяльність України у повоєнний період, участь у створенні та в роботі ООН. Відбудова народного господарства і особливості соціальної політики. Труднощі відбудовного періоду. Голод 1946–1947 рр. Соціально-економічні та культурні перетворення в західних областях України. Продовження боротьби ОУН та УПА. Масові репресії радянського режиму проти населення Західної України. Операція «Вісла». Церковний собор 1946 р. та його негативні наслідки.

Хрущовська «відлига», її характер в Україні. Боротьба проти культу особи Сталіна та його наслідків. Початок реабілітації жертв сталінських репресій. Спроби лібералізації політичного режиму. Економічні реформи. Соціальні програми М. С. Хрущова. Поява дисидентів в Україні. Зародження руху «шістдесятників». УРСР в роки «застою». Сповільнення темпів економічного розвитку. «Неосталінізм» в політичному житті. Політика русифікації. Розгортання правозахисного і дисидентського руху. Завершальний період СРСР. Перебудова в УРСР.

Радянський період розвитку культури України. Українське національно-культурне відродження 20-х років. Політика українізації та просвітницькі процеси в Україні. Літературні об'єднання («Плуг», «Гарт», «Пролеткульт», «ВАПЛІТЕ» та ін.). М. Хвильовий, літературна дискусія 1928 р. Розвиток української культури в роки радянсько-німецької війни. Група київських неокласиків (М. Рильський, М. Зеров, М. Драй-Хмара, Ю. Клен). Українська культура доби тоталітаризму. Репресії в середовищі українських митців. Соціалістичний реалізм як творчий метод у розвитку української культури в радянську епоху (П. Тичина, В. Сосюра, М. Рильський, М. Стельмах, О. Гончар, Т. Яблонська, І. Макогон, Г. Кальченко, П. Козицький та ін.). Спроби створення «пролетарської культури». Український мистецький авангард (М. Бойчук, К. Малевич, О. Богомазов, О. Новаківський, О. Архипенко, В. Косенко, М. Вериківський, Д. Січинський та ін.). Український модерний театр (Л. Українка, В. Винниченко, О. Олесь). Новаторські театральні експерименти Леся Курбаса. Національно-культурне життя 60–80-рр. (М. Вінграновський, Є. Гуцало, І. Дзюба, І. Драч, Є. Маланюк, Л. Костенко, В. Симоненко, В. Стус, Д. Павличко, І. Багрянний, У. Самчук, С. Параджанов, К. Муратова та ін.). Діяльність «шістдесятників». «Самвидав» і дисидентство. О. Довженко і його місце в українському та світовому кіномистецтві.

Андеграунд. Загальні риси радянської культури та проблеми розвитку національної української культури.

Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм. Спроба серпневого (1991 р.) перевороту у Москві та його наслідки для України. Схвалення Верховною Радою УРСР Акту проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Денонсація Договору 1922 р. про утворення СРСР. Угода про Співдружність незалежних держав. Затвердження державної символіки України. Стартові умови розгортання державотворчого процесу. Становлення владних структур. Конституційний процес. Прийняття 28 червня 1996р. Конституції незалежної України. Реалізація нового соціально-економічного курсу і його наслідки. Формування концепції зовнішньополітичного курсу. Л. Кравчук, Л. Кучма, В. Ющенко, В. Янукович, П. Порошенко, В. Зеленський – президенти України. Досягнення і прорахунки. Система влади в Україні. Проблеми політичного, соціально-економічного та духовно-культурного розвитку незалежної України. «Помаранчева революція» 2004 р.: здобутки та втрати. Революція гідності. Українська діаспора в сучасному світі.

Основні тенденції розвитку сучасної української культури. Дегуманізація культури та її прояви в мистецтві кінця XX – початку XXI ст. Художній світ техногенної цивілізації. Естетика модернізму. Постмодерністська модель світу в українській та світовій інтерпретаціях. Постмодернізм як плюралізм стилевих напрямів в українському мистецтві. Характерні риси українського постмодерну та їх прояви в культурі. Експансія американської «маскультури». Проблема культурного відчуження: поляризація відношень «елітарна культура-народна культура». Особливості розвитку української культури початку XXI ст. Мистецькі здобутки українців-емігрантів.

5. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	051ЕКОН бд 2021			
	усього	у тому числі		
		л	сем	с.р.
Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.	14	2	2	10
Тема 2 . Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	14	2	2	10
Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).	14	2	2	10
Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.	16	2	4	10
Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України.	16	2	4	10
Тема 6. Україна на початку XX ст. (1901–1921 рр.). Модерн.	14	2	2	10
Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд.	18	2	6	10
Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм.	14	2	2	10
Усього годин	120	16	24	80

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		051ЕКОН_бд_2021
1	Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.	2
2	Тема 2 . Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	2
3	Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).	2
4	Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.	4
5	Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України.	4
6	Тема 6. Україна на початку XX ст. (1901–1921 рр.). Модерн.	2
7	Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд.	6
8	Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм.	2
	Разом	24

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		051ЕКОН_бд_2021
1	Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.	10
2	Тема 2 . Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	10
3	Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).	10
4	Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.	10
5	Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України.	10
6	Тема 6. Україна на початку XX ст. (1901–1921 рр.). Модерн.	10
7	Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд.	10
8	Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм.	10
	Разом	80

8. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю
ПРН 1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.	• опитування на семінарських заняттях • екзамен
ПРН 2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.	• опитування на семінарських заняттях • розв'язування тестів (за результатами самостійної)

	роботи) • написання контрольної роботи • написання реферату • екзамен
ПРН 24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.	• опитування на семінарських заняттях • екзамен

Забезпечення тематикою дисципліни успішного опанування програмних результатів навчання для здобувачів вищої освіти 051ЕКОН_бд_2021

Теми занять	Програмні результати навчання			Разом
	ПРН 1	ПРН 7	ПРН 24	
Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.	+	+	+	3
Тема 2 . Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	-	+	-	1
Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).	-	+	-	1
Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.	-	+	-	1
Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України.	-	+	-	1
Тема 6. Україна на початку XX ст. (1901–1921 рр.). Модерн.	-	+	-	1
Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд.	-	+	-	1
Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм.	+	+	+	3
Разом	2	8	2	12
максимальний відсоток у підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, %	17	66	17	100
мінімальний відсоток у підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, %	10	40	10	60

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання.

Критерії успішного опанування програмних результатів навчання

Програмні результати навчання	Відсоток у підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, %	Пороговий рівень оцінок, балів	
		максимальний	мінімальний
ПРН 1	17	17	10
ПРН 2	66	66	40
ПРН 24	17	17	10
Разом	100	100	60

Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль оволодіння компетентностями та підсумкова оцінка рівня досягнення програмних результатів навчання.

9. Форми контролю результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю										Разом	
	Опитування на семінарських заняттях		Розв’язування тестів (за результатами самостійної роботи)		Контрольна робота		Написання реферату		Екзамен			
	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів
ПРН 1	6	10	-	-	-	-	-	-	4	7	10	17
ПРН 2	12	20	12	20	6	10	6	10	4	6	40	66
ПРН 24	6	10	-	-	-	-	-	-	4	7	10	17
Разом	24	40	12	20	6	10	6	10	12	20	60	100

10. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти					Разом
	Опитування на семінарських заняттях	Розв’язування тестів (за результатами самостійної роботи)	Контрольна робота	Написання реферату	Екзамен	
Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.	5	10	10	10	20	5
Тема 2 . Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	5					5
Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).	5					5
Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.	5					5
Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України.	5					15
Тема 6. Україна на початку XX ст. (1901–1921 рр.). Модерн.	5	10				5
Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд.	5					15
Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм.	5					15
Самостійна робота				10		10
ЕКЗАМЕН					20	20
Разом	40	20	10	10	20	100

Шкала та критерії оцінювання
Опитування на семінарських заняттях

Кількість балів	Критерії оцінювання
5	Здобувач вищої освіти у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, що відображає історичні та культурні засади розвитку суспільства, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, проводить порівняння історичних подій і фактів, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки. Здатен самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції, пропонувати способи розв'язання суспільних проблем. Демонструє активну громадянську позицію. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність.
4	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, що відображає історичні та культурні засади розвитку суспільства, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією; намагається проводити порівняння історичних подій і фактів, наводити аргументи на підтвердження власних думок. Здатен самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції. Демонструє активну громадянську позицію. Але при висвітленні питань і формулюванні висновків не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину навчального матеріалу, що відображає історичні та культурні засади розвитку суспільства, послуговується науковою термінологією. Робить спроби на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції. Демонструє активну громадянську позицію. Але при висвітленні питань і формулюванні висновків не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, виявляє фрагментарні знання окремих положень, допускає істотні неточності та помилки.
2	Здобувач вищої освіти не володіє у достатньому обсязі навчальним матеріалом, що відображає історичні та культурні засади розвитку суспільства; окремі питання висвітлює поверхнево, майже не послуговуючись науковою термінологією. Робить спроби на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції, але виключно на рівні інтуїції, без глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, хоча при цьому демонструє активну громадянську позицію.
1	Здобувач вищої освіти демонструє низький рівень знань і розуміння навчального матеріалу, що відображає історичні та культурні засади розвитку суспільства; окремі питання відтворює на рівні розпізнавання явищ, майже не послуговуючись науковою термінологією; допускає істотні фактичні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді. Не робить спроб на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції, не демонструє активну громадянську позицію.
0	Здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити; відповідь відсутня.

Розв'язування тестів (за результатами самостійної роботи)

Кількість балів	Критерії оцінювання	
10	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 19-20 питань	Продемонстрований високий рівень володіння програмним матеріалом, що відображає історичні та культурні засади розвитку суспільства: здобувач вищої освіти володіє базовим категорійно-понятійним апаратом сучасної історичної науки; застосовує критичне мислення для вирішення поставлених завдань; вміє аналізувати історичні процеси та явища політичної, соціально-економічної та культурної сфер.
9	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 17-18 питань	
8	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 15-16 питань	
7	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 13-14 питань	Продемонстрований належний рівень володіння програмним матеріалом, що відображає історичні та культурні засади розвитку суспільства: здобувач вищої освіти володіє базовим категорійно-понятійним апаратом сучасної історичної науки; застосовує критичне мислення для вирішення поставлених завдань; вміє аналізувати історичні процеси та явища політичної, соціально-економічної та культурної сфер.
6	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 11-12 питань	
5	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 9-10 питань	
4	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 7-8 питань	Продемонстрований посередній рівень володіння програмним матеріалом, що відображає історичні та культурні засади розвитку суспільства: здобувач вищої освіти володіє базовим категорійно-понятійним апаратом сучасної історичної науки, але знання фрагментарні; виникають труднощі у застосуванні критичного мислення для вирішення поставлених завдань, а також в ході аналізу історичних процесів та явищ політичної, соціально-економічної та культурної сфер.
3	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 5-6 питань	
2	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 3-4 питань	Продемонстрований низький рівень володіння програмним матеріалом, що відображає історичні та культурні засади розвитку суспільства: здобувач вищої освіти практично не володіє базовим категорійно-понятійним апаратом сучасної історичної науки; не використовує критичне мислення для вирішення поставлених завдань, не здатен аналізувати історичні процеси та явища політичної, соціально-економічної та культурної сфер.
1	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 1-2 питань	
0	усі завдання виконано неправильно	

Написання реферату

Кількість балів	Критерії оцінювання
10-9	Реферативна робота виконана на високому рівні, виявляє самостійність, творчість та оригінальність, глибоке розуміння проблеми, що розглядається. Висунуті тези аргументовані. Застосовані порівняння й узагальнення для аналізу історичних та культурних засад розвитку суспільства. Наведено альтернативні погляди на проблему на основі опанування здобутків класичної та сучасної історичної науки. Проаналізовано історичні події та явища, зроблено оцінку діяльності історичних діячів із позиції загальнолюдських та національних цінностей. Продемонстрована громадянська позиція автора. Висновки демонструють критичне мислення. Робота відповідає основним вимогам щодо стилю, оформлення, використання цитат.
8-7	Реферативна робота виконана добре, виявляє знання теоретичного матеріалу, що відображає історичні та культурні засади розвитку суспільства, розуміння проблеми, що розглядається. Висунуті тези достатньо аргументовані. Зроблений належний аналіз різних точок зору на проблему на основі опанування здобутків класичної та сучасної історичної науки; викладена власна позиція на проблему з точки зору загальнолюдських та національних цінностей. Продемонстрована громадянська позиція автора. Висновки демонструють критичне мислення. Робота відповідає основним вимогам щодо стилю, оформлення, використання цитат.
6-5	Реферативна робота виконана задовільно, допущені незначні помилки при визначенні історичних категорій, смислових зв'язків тощо, хоча загалом робота виявляє знання теоретичного матеріалу, що відображає історичні та культурні засади розвитку суспільства, розуміння проблеми, що розглядається. Зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему на основі опанування здобутків класичної та сучасної історичної науки. Продемонстрована громадянська позиція автора. Викладена власна позиція з точки зору загальнолюдських та національних цінностей, але вона не достатньо аргументована. Вимоги щодо оформлення реферату загалом дотримані.
4-3	Реферативна робота виконана задовільно. Виявлено недостатнє розуміння проблеми; тема висвітлена частково. Зустрічаються неточності у викладі матеріалу, що відображає історичні та культурні засади розвитку суспільства, мають місце помилки при використанні категорійно-понятійного апарату сучасної історичної науки. Аналіз різних точок зору на проблему на основі опанування здобутків класичної та сучасної історичної науки занадто поверхневий. Висновки не достатньо аргументовані. Відсутня власна позиція з точки зору загальнолюдських та національних цінностей. Роботі бракує проблемності та оригінальності. Є недоліки в оформленні реферату.
2-1	Реферативна робота виконана незадовільно. Виявлено недостатнє розуміння проблеми, тема не розкрита. У роботі мають місце серйозні помилки у викладі матеріалу, що відображає історичні та культурні засади розвитку суспільства, та при використанні категорійно-понятійного апарату сучасної історичної науки. Відсутній аналіз різних точок зору на проблему на основі опанування здобутків класичної та сучасної історичної науки. Робота несамотійна. Логічна структура, стиль, оформлення викликають серйозні зауваження.
0	реферативна робота не виконана

Написання контрольної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
9-10	Контрольна робота виконана на високому рівні, виявляє самостійність, творчість та оригінальність, глибоке розуміння питань, що розглядаються. Відповідь базується на аналізі фактів, даних та інформації з основних та додаткових джерел. Висунуті тези аргументовані. Застосовані ключові історичні поняття, теорії та методи для аналізу історичних та культурних засад розвитку суспільства. Застосовані порівняння й узагальнення для аналізу взаємозв'язку понять, явищ, процесів. Наведено альтернативні погляди на проблему на основі опанування здобутків класичної та сучасної історичної науки. Здійснено оцінку історичних подій та явищ, діяльності історичних діячів із позиції загальнолюдських та національних цінностей. Висновки демонструють критичне мислення.
7-8	Контрольна робота виконана добре, виявляє знання теоретичного матеріалу, розуміння питань, що розглядаються. Відповідь базується на аналізі фактів, даних та інформації з основних та додаткових джерел. Зроблений належний аналіз різних точок зору на проблему на основі опанування здобутків класичної та сучасної історичної науки і викладене власне позиція з точки зору загальнолюдських та національних цінностей. Застосовані ключові історичні поняття, теорії та методи для аналізу історичних та культурних засад розвитку суспільства. Висунуті тези достатньо аргументовані. Висновки демонструють критичне мислення.
5-6	Контрольна робота виконана задовільно, в ході аналізу історичних та культурних засад розвитку суспільства допущені незначні помилки при визначенні історичних категорій, смислових зв'язків тощо, хоча загалом робота виявляє знання теоретичного матеріалу, розуміння проблеми, що розглядається. Зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему на основі опанування класичної та сучасної історичної науки. Викладена власна позиція з точки зору загальнолюдських та національних цінностей, але вона не достатньо аргументована.
3-4	Контрольна робота виконана задовільно. Виявлено недостатнє розуміння проблем, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства; питання висвітлені частково. Зустрічаються неточності у викладі матеріалу, мають місце помилки при використанні категорійно-понятійного апарату сучасної історичної науки. Аналіз різних точок зору на проблему, що базується на інформації з основних та додаткових джерел, аналіз історичних подій та явищ, діяльності історичних діячів із позиції загальнолюдських та національних цінностей занадто поверхневий. Висновки не достатньо аргументовані.
1-2	Контрольна робота виконана незадовільно. Виявлено недостатнє розуміння проблем, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства, питання не розкриті. Відсутній аналіз різних точок зору на проблему, що базується на інформації з основних та додаткових джерел. У роботі мають місце серйозні помилки при використанні категорійно-понятійного апарату сучасної історичної науки, при аналізі історичних подій та явищ, діяльності історичних діячів із позиції загальнолюдських та національних цінностей. Контрольна робота містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Робота несамотійна.
0	Контрольна робота не виконана

Екзамен

Кількість балів	Критерії оцінювання
20-16	Продemonстровано вільне володіння визначеними програмою знаннями, уміннями та навичками; показано глибоке розуміння історії та культури України в цілому, вміння аналізувати головні її етапи, явища та події; відмінне володіння категорійно-понятійним апаратом сучасної історичної науки. Правильно і в достатній кількості підібрано необхідні для відповіді факти, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства; наявне вміння систематизувати знання, структурувати історичний процес в цілому та окремі його етапи; продемонстровано вміння робити на основі історичного матеріалу обґрунтовані висновки та узагальнення; доведено вміння критично оцінювати історичну спадщину із позиції загальнолюдських та національних цінностей, висловлюється власне ставлення; у ході відповіді демонструються навички самостійного критичного мислення, самостійного аналізу історичних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки; здатність аргументовано відстоювати власну точку зору; відповідь чітка, логічна, послідовна і завершена.
15-11	Знання в обсязі програми є глибокими, показано належне розуміння історії та культури України в цілому, головних етапів її розвитку. Здобувач вищої освіти характеризує визначальні явища та події у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; загалом вільно володіє категорійно-понятійним апаратом сучасної історичної науки. Показано знання основних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки. Самостійно, логічно і послідовно здійснюються узагальнення та робляться висновки. Проте у здобувача вищої освіти виникають деякі ускладнення в процесі аналізу історичних подій та окремих фактів, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства, їх критичної оцінки; припускаються незначні помилки при доборі аргументів для підтвердження власної думки.
10-6	Наявні знання основної частини програмного матеріалу з історії та культури України, але питання розкриваються неповно, здобувач вищої освіти поверхнево характеризує визначальні явища та події у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; наявні суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках. Категорійно-понятійний апарат сучасної історичної науки, яким оперує здобувач вищої освіти, обмежений; зустрічаються неточності у трактуванні понять і термінів. Знання основних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки, зводяться до простого їх перерахунку. Відповідь непослідовна, недостатньо самостійна, аргументація і оцінка історичних подій та окремих фактів, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства, слабка.
5-1	Немає знань більшої частини програмного матеріалу з історії та культури України та головного фактичного матеріалу; здобувач вищої освіти поверхнево характеризує визначальні явища та події у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; наявні грубі помилки в знанні фактичного матеріалу, що стосується історичних та культурних засад розвитку суспільства, у трактуванні історичних понять і термінів, які використовує здобувач вищої освіти. Знання основних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки, взагалі відсутні. Відповідь несамостійна, безсистемна.
0	Відсутні знання програмного матеріалу; відповіді на питання білета помилкові; відсутнє володіння необхідними для виконання завдання уміннями і навичками

11. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Багацький В. В., Кормич Л. І. Історія України. Київ : Алерта, 2004. 407 с.
2. Бойко О. Д. Історія України: підручник. 7-е вид., стереотип. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 720 с.
3. Греченко В. А. Історія та культура України : підручник. Харків : ХНУВС, 2017. 440 с.
4. Історія та культура України : навч.-метод. посіб (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : ПП «Арал», 2018. 480 с.
5. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів / О. М. Бут, М. І. Бушин, Ю. І. Вовк та ін.; за заг. ред. д.і.н., проф. М. І. Бушина, д.і.н., проф. О. І. Гуржія. Черкаси : ЧДТУ, 2016. 644 с.
6. Кордон М. В. Історія української культури. Київ. Просвіта, 2017. 336 с.
7. РатичБ. Я., Макогончук Н. В., Гевко О. І. Короткий курс історії України : навч. посіб. Хмельницький : НАДПСУ, 2016. 428 с.
8. Савченко Н. М., Подольський М. К. Історія України: модульний курс : навч. посіб. для студ. вузів. Київ : Інкос, 2006. 544 с.
9. Хома І. Я. Історія української культури. Київ. Кондор, 2017. 356 с.
10. Шаравара Т. О. Історія української культури. Полтава, 2015. 180 с.

Допоміжні

1. Бушин М. І., Гуржій О. І. Історія України. Проблемні лекції. Черкаси, ЧДТУ. 2012. 522 с.
2. Войтович В. Українська міфологія. Київ : Либідь, 2002. 664 с.
3. Європейська та українська культура в нарисах / за ред. І. З. Цехмістро. Київ : ЦУЛ, 2003. 320 с.
4. Історична наука : термінологічний і понятійний довідник. Київ : Вища школа, 2002. 430 с.
5. Історія та культура України : навч. посіб. / уклад. Дедурін Г. Г., Іванов С. Ю., Чорний І. В. Харків : ХНУВС, 2017. 108 с.
6. Історія української культури : підручник для мед. ВНЗ IV р.а. 4-те вид. / за ред. В. А. Качкана. Київ : ВСВ «Медицина», 2021. 368 с.
7. Запорозька Січ і українське козацтво : зб. наук. пр. / Укр. ін-т нац. Пам'яті ; редкол. : Кривошея В. В. та ін.. Київ : Пріоритети, 2012. 207 с.
8. Коляда І. А., Милько В. І. Богдан Хмельницький. Київ : Укрвидавполіграфія, 2013. 120 с.
9. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків : КСД, 2016. 496 с.
10. Реєнт О. П., Коляда І. А. Усі гетьмани України: легенди, міфи. Харків : Фоліо, 2007. 415 с.
11. Реєнт О. П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). Київ : Ін-т історії України, 2003. 336 с.
12. Тіні згаданих предків. Від склавинів до русинів. Прадавня Україна, Русь і походження українців / упоряд. К. Галушко. Харків : КСД, 2016. 352 с.
13. Українське козацтво: Мала енциклопедія. Київ : Генеза ; Запоріжжя: Прем'єр, 2002. 568 с.
14. Чоботенко С. П. Історія виникнення племен, дружин та права в Запоріжжя, 2000. 42 с.
15. Чухліб Т. В. Гетьмани України-Русі. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2012. 304 с.
16. Якименко М. А., Макарець С. В., Краснікова О. М. Сільське господарство Лівобережної України в умовах аграрних реформ 1861–1917 років : монографія. Полтава : ПП «Астра», 2020. 250 с.
17. Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. 3-те вид., перероблене та розширене. Київ : Критика, 2006. 584 с.

18. Макарець С. В. Стан розвитку тютюнової галузі Полтавської губернії у другій половині XIX – на початку XX ст. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. Вип. 48. С.49–52.
19. Sharavara Tamara, Makarets Svitlana. Problems of agrarian history of the Carpathian region at the end of the XVIII – the middle of the XIX century in contemporary Ukrainian historiography. *Східноєвропейський історичний вісник*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 10. С. 18–26.
20. Yakymenko M., Sharavara T., Makarets S., Nikolaienko Y. The Problem of Labour Migration of Ukrainian Peasants and Burghers in the Internal Policy of Russian Empire in the Second Half of the Nineteenth – Early Twentieth Centuries. *Український історичний журнал*. 2019. № 6. С. 142–154.
21. Приходько С. М., Макарець С. В. Типологія політичних режимів у політичній концепції В'ячеслава Липинського. *Гілея: науковий вісник*. Київ : «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 145 (№ 6). Ч. 3. Політичні науки. С. 86–89.
22. Приходько С. М., Макарець С. В. Особливості українських політичних процесів у контексті демократичних і посткомуністичних трансформацій. *Гілея: науковий вісник*. Київ : «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 151 (№12). Ч. 3. Політичні науки. С. 62–66.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Енциклопедія історії України. URL : <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe>
2. Звід пам'яток історії та культури України: Енциклопедичне видання: У 28 т. URL : <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe>
3. Ізборник: Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL : <http://izbornyk.org.ua/>
4. Культура та мистецтво України. URL : <http://histua.com/knigi/narisi-z-istorii-ukraini>
5. Сайт Інституту історії України. URL : <http://history.org.ua/uk>
6. Сайт Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL : <http://www.ipiend.gov.ua/>